

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Лапа Ігор Володимирович

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокими структурними перетвореннями у фінансових системах, де банківський сектор посідає центральне місце як ключовий елемент фінансової інфраструктури держави. Глобалізація, фінансова лібералізація та технологічні інновації суттєво змінили архітектуру, функції та регуляторні парадигми банківських систем у всьому світі. Ці процеси посилили транскордонні потоки капіталу, збільшили взаємозалежність між національними фінансовими системами та переосмислили роль банків у забезпеченні макроекономічної стабільності та сталого економічного зростання.

У контексті глобалізації банківська система еволюціонувала від механізму фінансового посередництва, що переважно регулювався на національному рівні, до інтегрованого компонента глобальної фінансової мережі. За даними Міжнародного валютного фонду, поглиблення фінансової інтеграції збільшило як можливості для економічного розвитку, так і системні вразливості, пов'язані з волатильністю потоків капіталу та ризиками поширення кризових явищ. Як наслідок, від банківських систем дедалі частіше вимагається збалансувати підвищення ефективності завдяки інтернаціоналізації з посиленням стійкості до зовнішніх шоків [1].

Ключовим аспектом цієї трансформації є реструктуризація традиційних функцій банків. Хоча класичні банківські операції – залучення депозитів та надання кредитів залишаються основними, сучасні банки дедалі частіше виступають у ролі багатофункціональних фінансових посередників, що надають інвестиційно-банківські послуги, послуги з управління активами, цифрові рішення на основі фінтех-технологій та здійснюють транскордонні фінансові операції. Банк міжнародних розрахунків наголошує, що технологічні інновації, зокрема цифровізація та розширення сфери фінтех, переосмислюють конкурентне середовище банківських систем та зменшують бар'єри для входу на ринок [2].

Глобалізація також призвела до консолідації банківських установ та появи транснаціональних банківських груп. Ці установи діють у різних юрисдикціях, отримуючи вигоду від ефекту масштабу та диверсифікації

ризиків. Однак їхня системна важливість створює регуляторні виклики для національних органів влади, зокрема в плані нагляду, кризового управління та координації між регуляторними рамками. Світовий банк підкреслює, що фінансова глобалізація сприяла як підвищенню ефективності, так і посиленню системного ризику через більшу взаємопов'язаність фінансових установ.

Реформа регулювання є ще одним важливим аспектом розвитку банківської системи. У відповідь на світову фінансову кризу 2008 року було запроваджено міжнародні регуляторні рамки, такі як «Базель III», з метою посилення вимог до достатності капіталу, ліквідності та практик управління ризиками в банківських установах. Базельський комітет з банківського нагляду підкреслює, що посилене пруденційне регулювання є необхідним для зменшення системного ризику в умовах дедалі більш глобалізованого фінансового середовища. Ці реформи сприяли зміцненню стійкості банківського сектору, але також збільшили витрати на дотримання вимог та операційну складність для фінансових установ.

Цифрова трансформація є однією з найбільш руйнівних сил, що переформатують банківські системи у всьому світі. Поширення цифрових банківських платформ, фінтех-компаній, технологій блокчейну та штучного інтелекту кардинально змінило надання фінансових послуг. За даними Європейського центрального банку, цифровізація сприяє фінансовій інклюзії, знижує трансакційні витрати та підвищує ефективність платіжних систем, водночас створюючи нові ризики, пов'язані з кібербезпекою та операційною стабільністю. Відповідно, центральні банки та регуляторні органи дедалі більше зосереджуються на розробці цифрових регуляторних рамок та цифрових валют центральних банків.

З міжнародної точки зору глобалізація банківської справи також посилила конкуренцію між фінансовими центрами та сприяла перерозподілу капіталу між юрисдикціями. Іноземні банки відіграють значну роль у передачі глобальних фінансових шоків, але вони також сприяють поширенню найкращих практик, фінансових інновацій та вдосконалених стандартів управління ризиками [3].

У контексті України трансформація банківської системи була тісно пов'язана зі стабілізацією макроекономіки, конвергенцією регуляторних норм із європейськими стандартами та реформами фінансового сектору. Важливим чинником, що вплинув на цю трансформацію, стало повномасштабне вторгнення росії у 2022 році, яке створило безпрецедентні виклики для національної фінансової інфраструктури. Незважаючи на економічні потрясіння, руйнування активів та фіскальний тиск, банківський сектор продемонстрував значну стійкість. Національний банк України запровадив надзвичайні монетарні та регуляторні заходи, зокрема підтримку ліквідності та валютні обмеження, що допомогло зберегти макрофінансову стабільність та довіру населення. Водночас

воєнні умови прискорили цифровізацію банківських послуг та розвиток технологій дистанційного обслуговування, що посилило адаптивність українських банків та сприяло подальшій інтеграції у світові фінансові ринки [3].

Трансформацію банківських систем як частини фінансової інфраструктури можна систематизувати за кількома ключовими тенденціями:

1. Глобальна інтеграція фінансових ринків, що призводить до посилення транскордонної мобільності капіталу та взаємозалежності банківських систем.

2. Консолідація та інтернаціоналізація банків, що зумовлює появу глобальних фінансових конгломератів.

3. Гармонізація регулювання, зокрема через Базельські стандарти та наднаціональні механізми фінансового управління.

4. Цифровізація та розвиток фінтех-технологій, що змінюють характер надання послуг та динаміку конкуренції у банківському секторі.

5. Зміцнення систем управління системними ризиками, спрямованих на підвищення фінансової стабільності в умовах глобальної невизначеності.

Отже, трансформація банківської системи як складової фінансової інфраструктури держави зумовлена глобальними структурними силами, які змінюють її інституційну структуру, функціональну роль та регуляторне середовище. Здатність держав забезпечувати фінансову стабільність та сталий розвиток дедалі більше залежить від їхньої спроможності інтегруватися у глобальні фінансові системи, зберігаючи при цьому ефективні механізми нагляду та стійкості.

Список використаних джерел:

1. International Monetary Fund (IMF). *Global Financial Stability Report: Building Resilience in a High-Rate Environment*. 2025. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Bank for International Settlements (BIS). *Annual Economic Report 2025: Financial Intermediation in a Changing World*. 2025. URL: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2025e.htm> (дата звернення: 01.05.2026).
3. National Bank of Ukraine (NBU). *Financial Stability Report (Звіт про фінансову стабільність)*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 01.05.2026).